

Leuker kunnen we het wel maken

Interview met Jan Paul Schutten

Op dinsdag 21 maart vond de 2^e editie van het congres Rekenen op Taal plaats, het congres dat de redacties van MeerTaal en Volgens Bartjens samen met uitgever Van Gorcum organiseren rondom het thema 'samenhang in het taal- en rekenonderwijs in de basisschool'. Ook dit jaar werd de dag druk bezocht door enthousiaste leraren, veelal taal- en rekencoördinatoren, die op zoek waren naar nieuwe ideeën en inzichten rond dit thema. Jan Paul Schutten gaf inspiratie met zijn openingslezing. Een mooie gelegenheid om hem meteen een aantal vragen voor te leggen over zijn visie op samenhang en het belang van jeugdliteratuur daarbij.

Save the date:
het volgende congres Rekenen op Taal
is op 6 maart 2018

Jan Paul Schutten is vooral bekend geworden door zijn kinderboek *'Het raadsel van alles wat leeft en de stinksokken van Jos Grootjes uit Driel...'*. Dit boek won vele prijzen: de Gouden Griffel in 2014, het Gouden Penseel 2014, de Gouden Tulp 2014 en de & Zilveren griffel Informatief 2014! Maar hij schreef meerdere succes titels, zoals *Kinderen van Amsterdam* en *De wraak van het spruitje*, het Kinderboekenweekgeschenk van 2009. En onlangs verscheen *'Het wonder van jou en je bijvoenen bewoners'*, de opvolger van *'Het raadsel van alles wat leeft'*.

Verhalen in de rekenles?

Jan Paul, de lezing waarmee je de dag begon, heb je als motto meegegeven 'mak-

kelijker kunnen we het niet maken, leuker wel'. Je stelt dat het eigenlijk vreemd is dat mensen zich nog wel kunnen herinneren hoe ze ademloos naar een geschiedenisverhaal zaten te luisteren in de klas, maar dat weinig mensen zich een reken- of wiskundeles kunnen herinneren waar ze geboeid naar geluisterd hebben. Terwijl dat volgens jou wel kan, namelijk door verhalen te vertellen, ook in de rekenles! Door verhalen gaan rekensommen leven en krijgen ze betekenis voor leerlingen. In je lezing gaf je een aantal voorbeelden. Zo stelde je bijvoorbeeld voor om het rekenonderwijs ook te koppelen aan verhalen rond het heelal en de ruimte.

Ja klopt! In mijn lezing koos ik voor een voorbeeld uit de ruimte en vertelde ik de deelnemers aan de conferentie via gekke gedachte-experimenten en tijdreizen over bepaalde elementen uit de relativiteitstheorie. Dat deed ik om te laten zien dat dit voor kinderen ook leuk kan zijn, om zo in zo'n verhaal meegenomen te worden.

Daarnaast liet ik voorbeelden van wiskunde in de natuur zien, en vertelde ik verhalen over bijvoorbeeld Fibonacci, de ontdekker van de naar hem genoemde reeks van Fibonacci. Die rij begint met 0 en 1 en vervolgens is elk

volgend element van de rij steeds de som van de twee voorgaande elementen. Deze getallenreeks blijkt ook in de natuur voor te komen, bijvoorbeeld in de verdeling van takken aan bomen, de vruchten van een ananas. Door zo'n wiskundige reeks met beelden en verhalen te illustreren gaat hij leven, ook voor kinderen!

De kern van mijn verhaal is dat je rekenen en wiskunde uit het abstracte moet halen en moet laten zien waar het allemaal van toepassing is. Dat is zo ongeveer overal: ik had op deze manier ook over het bruggenprobleem of de knopenleer kunnen vertellen! Zo'n aanpak – het abstracte concreet maken met beelden en verhalen – kun je volgens mij in meerdere domeinen en vakken toepassen.

Zelf zijn we natuurlijk vooral geïnteresseerd in hoe je het taal- en leesonderwijs voor leerlingen boeiend kunt houden. Hoe zouden leraren verhalen kunnen inzetten bij het leren gebruiken van leesstrategieën, of bij het aanleren van spellingscategorieën?

Je moet het vooral leuk en aantrekkelijk maken. Ik moest als dertienjarige 'Ivoren wachters' van Simon Vestdijk tot op het bot ontleden. Van schrik ben ik jarenlang ver weg gebleven van alles wat met Nederlandse literatuur te maken had. Dat is niet de bedoeling van verhalen in mijn ogen. Verhalen maken de wereld leuker en mooier. En mooie en bijzondere verhalen vormen een perfect vehikel

voor lessen en opdrachten. Wie houdt er nu niet van een mooi verhaal?

In een interview zeg je 'in mijn boeken moet ik soms ingewikkelde dingen uitleggen die voor kinderen lang niet even spectaculair zijn'. Toch zijn ze vaak heel begrijpelijk en goed leesbaar. Hoe zorg je ervoor dat je ingewikkelde dingen toch begrijpelijk kunt uitleggen? Welke tips en trucs kun je daarover aan leraren meegeven?

Begrijpelijk maken is het probleem niet. Als ik het snap kunnen kinderen het ook snappen. De belangrijkste stap is om de informatie op een boeiende manier over te brengen. Door humor te gebruiken, door de spannendste

Aan de slag met de tips van Jan Paul Schutten

onderwerpen te selecteren, door gekke voorbeelden te verzinnen, door te provoceren en door de lezer direct aan te spreken. Dat kun je in de klas ook doen!

Met jeugdliteratuur meer samenhang?

Het thema van het congres is 'op zoek naar samenhang in het taal- en rekenonderwijs in de basisschool'. Dat thema komt voort uit het idee dat onderwijs over grotere samenhangende thema's betekenisvoller zou zijn voor leerlingen. Hoe kijk jij aan tegen het bevorderen van samenhang? Welke rol zie jij voor jeugdliteratuur bij het bevorderen van samenhang in het onderwijs?

Je kunt in de jeugdliteratuur zoeken naar mooie fragmenten en passages, herkenbare situaties, inspirerende inzichten en andere 'juweeltjes' die lesmethoden interessanter en aantrekkelijker kunnen maken. Ik heb voor Malmberg meegewerkt aan de methode 'Argus Clou' waarin het verhaal van een oude onderzoeker en avonturier in alle methoden terugkeert en zo voor samenhang zorgt.

- Zelfs aan spellingscategorieën kun je verhalen verbinden! Neem bijvoorbeeld rommel-laatjes, blikjes, doosjes, trommeltjes en kastjes vol spulletjes die bewaard worden omdat ze te goed zijn om weg te doen. Iedereen heeft zoiets thuis. Vertel over een van die spulletjes van jou: hoe het daar terecht kwam, wat er mee gebeurd is. Een groep kinderen laten vertellen en schrijven over de elastiekjes, doosjes, pennetjes, wielletjes, palletjes, riempjes, kaartjes etc. die zij thuis bewaren, levert gegarandeerd een hoop teksten op met verkleinwoorden.
- Zorg dat er naast fictie boeken ook een flinke hoeveelheid informatieve boeken voor je leerlingen beschikbaar is en laat hen ook tijdens het vrije lezen hieruit lezen!
- Bij veel bibliotheken kun je rondom een thema een themacollectie lenen. Zo'n themacollectie bestaat uit verschillende materialen rondom een bepaald thema, zoals (informatieve) boeken, cd's of dvd's, linkjes naar informatieve sites. Deze materialen kun je benutten om de lesinhoud te verbinden aan verhalen!

Pleidooi voor het informatieve boek

Zelf schrijf je boeken over veel verschillende onderwerpen. Maar je zegt zelf ook dat je boeken gemeenschappelijk hebben dat ze eigenlijk altijd heel informatief zijn.

Wat maakt dat je zo'n voorkeur hebt voor informatieve boeken?

De werkelijkheid is spannender dan fictie. In ons lichaam worden hele gevechten geleverd tussen witte bloedcellen en virussen. We hebben motoreiwitten met pootjes die stoffen van de ene naar de andere kant van een cel

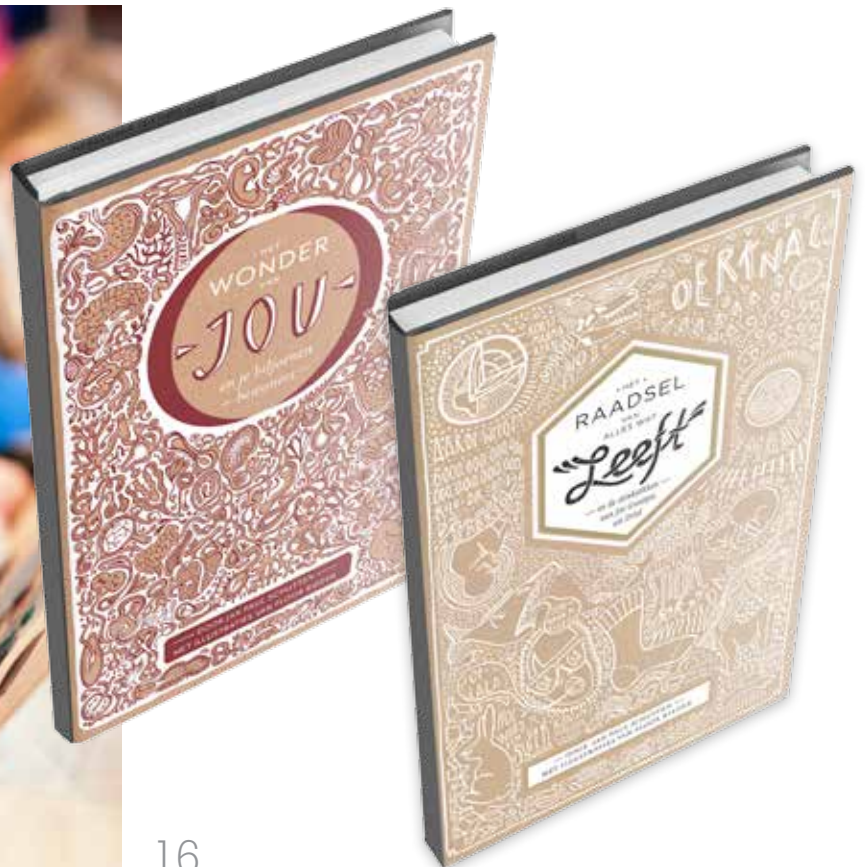
transporteren. Je kunt jezelf gelukkig juichen: allemaal wetenswaardigheden uit mijn boek over het menselijk lichaam. Dat vind ik spannender dan verhalen over tovenaars en ruimtewezens.

De afgelopen twee jaar was je met plezier en overtuiging kinderboekenambassadeur. Ook vanuit die rol heb je het informatieve kinderboek veel gepromoot.

Ja klopt, dat was echt mijn missie. Kinderen die niet van lezen houden (of leesproblemen hebben) houden vaak [nog] wel van informa-

Foto: Wilbert van Woensel

Vraag het aan de poes

tieve boeken. Die boeken gaan over hun favoriete onderwerp, of dat nu sport, ruimtevaart, piraten, paarden of popmuziek is. Ze hoeven niet tot het einde van het boek door te lezen om te weten hoe het afloopt, maar worden in elke alinea beloond met leuke weetjes. Zo lezen ze met meer plezier en uiteindelijk met meer gemak.

Het onderwijs speelt daarbij trouwens soms een uiterst kwalijke rol. Ik krijg wel eens mails van ouders van wie het kind geen boekbespreking mocht doen over mijn boek omdat het volgens de leerkracht geen 'echt' boek was, want informatief. Zulke leraren hebben er niets van begrepen. Alleen al omdat goeie informatieve boeken ook literaire kwaliteiten hebben. Als Geert Mak, Cees Nooteboom en Jan Brokken literair zijn, waarom zouden Bibi Dumon Tak, Ditte Merle en ik dat niet zijn?

Ten tijde van het congres Rekenen op Taal was nog niet publiekelijk bekend wie jou zou opvolgen als kinderboekenambassadeur, maar zei je al wel dat je heel waardige opvolgers zou krijgen. Inmiddels weten we dat Hans en Monique Hagen nu samen de nieuwe kinderboekenambassadeur zijn. Wat maakt hen in jouw ogen zulke goede opvolgers?

Hans en Monique schrijven voor jong en oud. Poëzie, non-fictie en fictie: altijd op hoog niveau. Ze zijn betrokken bij het boekenvak. Ze hebben ervaring en een gedegen eigen mening. Monique heeft geweldige media-ervaring bij de televisie, wat heel goed van pas komt. Kortom, beter kan het niet. Hun missie richt zich vooral op poëzie, wat na Jacques Vriens en mij zeer welkom is.

Joanneke Prenger en Hieke van Til zijn beiden redacteur bij MeerTaal.

Bron

www.janpaulschutten.nl

In de kleutergroep van Marjolijn zijn de kinderen bezig met kiezen in welke hoeken ze willen werken of spelen. Wanneer duidelijk is wat ieder kind gaat doen, pakt juf Marjolijn een knuffelpoes en zet die op haar juffenstoel. "Let op allemaal, ik ben daarachter aan het werk met een paar kinderen en kan niet gestoord worden. Dus als er iets is, jullie weten het: vraag het aan de poes."

De juf gaat aan het werk met vier kinderen aan een tafel achter in het lokaal. Die kinderen maken een taaltekening en Marjolijn gaat een voor een met ze in gesprek over de ervaring die ze erbij vertellen, en die zij bij de tekening gaat schrijven. Ik ben er op verzoek van Marjolijn, zij wil feedback van mij op die gesprekken. Om hen de ruimte te geven, zit ik een eindje bij ze vandaan. De andere kinderen zijn geheel zelfstandig en opvallend rustig bezig. In mijn ooghoek zie ik af en toe een kleuter naar de poes op de stoel lopen, iets zeggen en dan weer weglopen. Maar er zijn ook kinderen die eerst naar mij toe komen. Ik herinner hen aan wat de juf gezegd heeft en verwijst ze door naar de poes. En dat doen ze dan.

Tot Rowan, een oudste kleuter, naar mij toe komt: "Juf, ik vind het niet meer leuk wat ik doe, mag ik wat anders kiezen?"

"Vraag dat maar aan de poes", zeg ik braaf.

Rowan kijkt een beetje moeilijk: "Ja, maar juf, die poes zegt altijd ja!"

"Tja", zeg ik: "nou, dan zou ik het zeker even aan de poes vragen."

Rowan weet duidelijk niet zo goed hoe hij moet reageren, loopt dan in de richting van de poes maar kijkt nog even vragend naar mij. Ik knik hem toe, hij draait zich om en ik zie hem iets tegen de poes zeggen. Hij wacht een moment en draait hij zich weer naar mij. Ja, knikt hij triomfantelijk, het mag! Ik steek mijn duim naar hem op en richt mijn aandacht weer op de bijschrijfgesprekken.

Nog geen vijf minuten later staat Rowan weer naast me.

Hij buigt zich naar me toe en zegt op een samenzweerderige toon: "Weet je, ik ga gewoon weer iets aan die poes vragen!"

Aan het eind van mijn nagesprek met Marjolijn hebben we het ook even over het effect van 'Vraag het aan de poes.' Ik ben verrast dat kinderen echt in gesprek lijken te gaan met de poes. Marjolijn vertelt dat ze een stoplicht, waar collega's wel mee werken, zo onpersoonlijk vindt. Voor de kinderen in haar groep is de poes zeker persoonlijk. Als de poes het voor het zeggen heeft, gebeurt het zelfs dat twee kinderen met ruzie hun probleem aan haar voorleggen. De collega naast Marjolijn was er getuige van dat twee ruziemakers elk keurig om de beurt hun kant van de ruzie aan de poes vertelden, vervolgens naar de poes 'luisterden' en eensgezind verder gingen met waar ze voor de ruzie mee bezig waren.

Aanrader voor andere groepen? Een oplossing voor de werkdruk in het onderwijs? Vraag het aan de poes!

Op deze plek staat gewoonlijk de vaste column van leraar Patty. Wegens omstandigheden is er deze keer een vervangende column van Hieke van Til.

Hieke van Til werkt bij stichting Taalvorming met leraren in het primair onderwijs aan creatiever taalonderwijs.

